

rendum est, quoties ratio dispositionis Dei capacitatem humanam præterit, tenemurque intellectum subicere agnoscere nihil iniquum, aut injustum exire à Deo posse. Psalm. 118. *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Ad quod Iob cap. 3. vers. 2. subdit: *Iustus es Domine, & omnia iudicia tua iusta sunt.* Et vers. 20. ibi: *Non est enim in hominis potestate consilium tuum.* Quare non licet curiosè superna investigare iudicia, sed religiosè sunt veneranda. Vide Tornicell. in *Anal. in primord. n. 6. vers. Quomodo.* Salian. tom. 1. in appar. cap. 10. in fin. & anno mundi 2138. num. 61. ubi de conversione uxoris Loth. in statum falis differens, inquit ita: *Sive ad reverentiam iudiciorum Dei, quæ humana estimatione atrocitas videntur, quæ tamen minime curiosè inspicenda sunt, & cum Davide potius demisso capite dicendum: Iustus es Domine, &c. At quid mirum, cum & humanarum dispositionum, quæ iustæ sunt, rationem sepius alii homines percellere non valeant, ut in antiquis legibus contingit, quæ nihilominus debent observari, quia credendum non est aliquid irrationabile à Legislatore constitutum, & à majoribus receptum, l. Nor omnium 20. ff. de legib. ubi DD. Ant. Fab. in *ration. qui egregiè animadvertit, nullam legem absque ratione consistere, at non semper à nobis ipsam reddi posse, quia nos præterit ex intellectus imbecillitate. Quod cum de hominibus sit præsumendum, de Deo infallibiliter sentire debemus, apud quem omnis humana sapientia stultitia est, teste D. Paulo 1. ad Corinth. c. 3. vers. 19. Vide paulò inferius D. Covar. vers. Scimus etenim.**

Ibi: *Quandoque demones mitti à Deo ad puniendos, &c.*

10 Quemadmodum missus est Asmodæus ad enecandos septem viros Saræ, Iob. cap. 3. vers. 8. & cap. 6. à vers. 14. & spiritus ille, qui Saulem torquebat, Reg. lib. 1. cap. 16. vers. 14. necnon, ut aliqui volunt, renitente communi, qui plagas Aegyptiis intulerent, ut videre licet apud Salian. tom. 2. anno 2544. num. 127. cum seq. De quo D. Aug. lib. 2. ad Simplician. ibi: *Vitium enim Deus ministris etiam spiritibus malis ad vindictam malorum, vel ad honorum probationem.* Tertullian. lib. de fuga in persecutione, cap. 2. *Ex causa reprobationis, inquit, traditur diabolo peccator quasi carnis in penam, ut Saul.* Theodor. in 1. Reg. 9. 45. ibi: *Pseudopropheta agitatus à malo spiritus sunt similes furore percitis Corybantibus. Hoc etiam passus est Saul vexatus à demone.*

Ibi: *Sicut missus fuit spiritus mendax.*

31 Idem habetur Paralipom. lib. 2. c. 18. vers. 19. in hæc verba: *Processit spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, in quo, inquit, decipies? At ille respondit: Egre diar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita. Similiter Judic. c. 9. vers. 23. legitur: *Misitque Dominus spiritum pessimum inter Abimelech, & habitatores Sichem.* Spiritum scilicet discordiæ demoneum, ut post D. Aug. 9. 45. in *Judic.* observat Salian. tom. 2. anno 2802. num. 2. Ex quo tamen author peccati Deus optimus maximus habendus non est, sicut petulantè Calvinus asserere non formidavit, quem*

confutat Bellarm. lib. 2. de amission. grat. c. 13. ubi ita: *Ipsè enim spiritus obtulit se Deo ad decipiendum Regem, nec tam imperio, quam permissione divina egebat, & non ex se promptissimus ad omne malum, imò & cupidissimus nocendi esset.* Cui accedunt præter D. Aug. proximè laudatum, & Abulensis, Theodor. & Procopius, quos dat Salian. tom. 4. anno mundi 3138. n. 16. Vide quæ statim subjiuntur, & sup. num. 8. præmissa, ac D. Iacob. epist. cap. 1. vers. 13.

Ibi: *Tamesi demon tunc puniat, territet, &c.*

12 Quavis demones ex iusto Dei præcepto hominibus officiant, ipsi tamen perperam operantur exercentes inveteratum, acerrimumque odium adversus Adami posteritatem: nec invitati dici possunt iusti, seu permissione divina, ad quod aliàs perpetuò sunt parati. Unde iustissimum Dei in peccatores supplicium demon, cui committitur, improbè ex propria malitia exequitur, quemadmodum carnifex, qui reum iustè damnatum pravo animo ut inimicus perimit, de quo apprimè D. Isidor. in 1. Reg. 8. ait: *Si spiritus Domini, cur malus? Si malus, cur Domini? Sed duobus verbis comprehensa est hæc sententia, & in Deo potestas iusta, & in diabolo voluntas injusta. Nam idem spiritus malus per nequissimam voluntatem, & idem spiritus Domini per acceptam iustissimam potestatem.* Vide supra, n. 8.

Ibi: *Quandoque verò ipsi demones.*

13 Adversarius communis, Deo permittente, homines spiritualiter, ac corporaliter vexat, cui suo muneri sedulus incessanter incumbit, quatenus valet, ut monet D. Petr. epist. 1. cap. ult. vers. 8. Sic primis parentibus infidias paravit ad lapsum, Genes. cap. 3. à principio. Sic Judam in deterrimum proditionis flagitium præcipitem dedit, Luc. c. 22. vers. 4. Ibi: *Intrauit autem satanas in Judam, qui cognominabatur Iscariotes.* Sic Ananiam ejusque uxorem pertraxit ad culpam, Act. Apostol. cap. 5. vers. 3. ubi sic habetur: *Dixit autem Petrus, Anania cur tentavit satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto, & fraudare de pretio agri? Sic à demonibus cruciabantur corpora illorum, de quibus Marci c. 9. vers. 17. & Luc. c. 8. vers. 27. Imò Dei occulto iudicio infantes similiter torqueri solent, ut constat ex d. c. 9. Marc. vers. 22. ibi, *Ab infantia: & observat Salianus, cujus verba inferuimus sup. n. 8. in fin.**

Ibi: *Neque his tantum homines scelesti.*

14 Egregii quoque sanctimonia viri, Deo annuente, diaboli suggestionibus, injuriis, ac illusionibus comprimuntur, ut sanctissimo Iob contigit, cujus mentio fit supra, num. 8. de ejus virtutibus eximiiis ad plenè differentem Salian. tom. 2. anno 2544. à n. 755. Apostolus itidem se à demone colaphizatum testatur ad Corinth. c. 12. vers. 7. ibi: *Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, ut me colaphizet.* Hujusmodi certamen cum malignis spiritibus inisse frequentissimè fertur D. Antonius inter monasticæ vitæ professores facile princeps, cui per eremum divaganti usurpatâ fatyri formâ apparuit, ac humana voce fuit alloquutus demon, ut prænotatum est supra, hoc lib. c. 2. in fin. Pluraque de diabolica divexatione in viros virtutibus insignes passim enarrantur in libro qui *Vita Patrum* inscribitur. Verum & idem Christus Dominus

CAPUT VII.

minus tentatoris audaciam experiri dedignatus non est, Matth. c. 4. Quibus casibus utitur Deus demonom ministerio in spirituales iustorum utilitatem, ad quam illi præter voluntatem operantur, ut ex Cajetano observat Salian. tom. 1. die 13. n. 2. Quandoquidem juxta tribulationum cumulum corona tribulatis multiplicabitur, Ecclesiastici c. 2. à princ. D. Paul. ad H. br. c. 12. vers. 1. cum seq. qui ad Ephes. cap. ult. de hoc certamine agit. Psalm. 93. vers. 19. ibi: *Secundam magnitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ latificaverunt animam meam.*

Ibi: *Non enim est apud Theologos controversum.*

35 Hac diaboli potestate ad nutum Divinæ voluntatis coarctatæ juvantur magicæ artis sectatores. Hinc provenit ut magi Pharaonis in quibusdam prodigiis se haud impares potentiâ Moysi ostentarent, sed in aliis proflus defecerunt, quia illa, non hæc fieri à Deo permillum est. Vide Exod. c. 7. cum seq. & Salian. alios laudantem *Anal. tom. 2. ann. mund. 2543. n. 117.* ubi plenè differit. Eadem demonom potestate malefici plura miratu digna patrare solent, quibus ignaros seductunt, ac quasi numina apud eosdem habentur, ut Simon Magus in Samaria, Act. Apostol. c. 8. vers. 9. Ad quam etiam referri debent, quæ de Orpheo, & Amphione vulgò fertur; etenim non vocis dulcedini, sed magicæ arti, cui maxime addicti fuerunt, tribuendum est quod eos belluæ, arbores, ac saxa sectarentur, aliaque prodigia perpetrarent, ut ex aliis observat Salian. tom. 2. anno mundi 2786. ex n. 4. ubi ita Pausaniam refert: *Et credebatur hic Aegyptius, cum Amphionem, tum Orpheum Thracem magicarum artium fuisse peritissimos, & cum incantamenta adhiberent, Orpheum sequutas fuisse bestias, Amphionem verò lapides ad expruendos Thebarum muros. Certum enim est posse naturaliter demoneum Deo permittente, quælibet corpora sine ullo labore ubicunque voluerit transferre Tornicell. *Anal. Eccles. anno 987. n. 10. in fin.* sed de his præ omnibus fusè Martin. Delrio in *suis magic. disquisitionib. omninò legendus.**

Ibi: *Scimus etenim Dei maximi per missione.*

Adde tradita supra, n. 9.

SUMMARIUM.

- 1 Antiochia nomen multis urbibus inditum est.
- 2 Nisibis urbs, postea Antiochia nuncupata, qualis fuerit civitas.
- 3 Antiochia Syria Metropolis, omnium hujus nominis celeberrima, ubi sita, & à quo condita.
- 4 Syria duplex, superior, & inferior.
- 5 Antiochia Nisibis dicta, alias ab incolis Asbe.
- 6 Nisibis fuit nomen proprium, & peculiare.
- 7 Antiochia Syria dicta est Epidaphne, à loco Daphne.
- 8 Est locus in Aegypto juxta Pelusum, qui Daphne Pelusi nuncupatur.
- 9 De Urbis Nive magnitudine, remissivè.
- 10 Iosephus de antiquitatibus Judæorum reprobat.

De urbe Nisibe, & utrum eadem fuerit ac illa quæ postea Antiochia dicta est.

Sciendum est, plures extitisse urbes, quibus Antiochiæ nomen inditum est. Salian. *Anal. Ecclesiast. tom. 5. anno 3753. num. 5.* Calepin. verb. *Antiochia*, duodecim enumerat, Ant. Nebriss. eod. verb. unam prætermisit, & sedem unicuique assignat uterque ex Plinio, Stephano, Strabone, & aliis. Unde frequens est apud Authores confusio, qui unam pro alia solent usurpare. Vide pluribus agentem de Antiochiis Abraham. Ortelium in suo *Theaur. Geographico*, verb. *Antiochia*.

Omnium earum civitatum antiquissima dignoscitur Nisibis, quæ postea Antiochia nuncupata fuit; nam à Nemrod, seu Belo primo Assyriorum rege condita est, cujus mentio fit Genes. cap. 10. teste D. Hieronymo in *tradit. Hebraic.* ubi de Nemrod differens inquit: *Regnavit autem & in Arach, hoc est in Edessa, & in Achad, quæ nunc dicitur Nisibis, &c.* Et iterum in *loc. Hebraic.* idem asseruit: *Achad urbs regni Nemrod in Babylone.* Porrò Hebræi hanc esse dicunt Mesopotamiæ civitatem, quæ hodie quoque vocatur Nisibis, & à Lucullo quondam Romano Consule obsellam, captamque, & ante paucos annos à Ioviniano Imperatore Persis traditam, Ex quo id observare Salian. *sup. tom. 1. anno 1950. n. 1.* Ortel. ubi nuper, qui ait hanc Nisibim Antiochiam Mygdoniam vocitari à fluvio Mygdone civitatem mediam dividente, secundum Stephan. & Asiben ab incolis appellari: cui consentit Calepin. verb. *Antiochia.* Idem Ortelius verb. *Nisibis*, sic habet: *Nisibis regionis in Mesopotamia nomen.* Ioseph. lib. 20. *antiquitat. cap. 2.* In eadem quoque Nisibis urbs, quæ & Antiochia Mygdonia nominatur, ad Tigridis fluvium ab Amasio monte, haud procul ab Amida. Hujus meminerunt Ioseph. *sup. Strab. lib. 11. cap. 6.* Ptolem. lib. 6. Plutarch. in *Lucullo*, Plin. lib. 6. cap. 13. Tacit. lib. 15. *Annal. Procop. lib. 1. Pers. Dio lib. 15.* Xiphilin. in *Severo*, Capitolin. in *Gordiano*, Trebell. Pollio in *Tyrannis*, Eutropius lib. 6. Socrat. *Scho lastic. lib. 7. cap. 18.* Evagrius lib. 6. Socrat. lib. 7. cap. 8. & 9. &c. nam & plures alios Ortelius recenset. Adde legem Mercatores 4. §. 1. C. de commerc. & mercator.

Quemadmodum Antiochia Mygdonia præ cæteris antiquitate commendatur, ita Antiochia Syriæ Metropolis, de qua D. Covar. *hic*, celebritate omnes alias antecessit, ita ut quoties simpliciter Antiochiæ mentio fit, de ista per antonomasiam accipiatur, de qua Ortelius verb. *Antiochia*, à princ. Salian. tom. 5. anno 3753. num. 5. ubi sic tradidit: *Hunc annum Seleuci constructio Antiochia nobilitat apud Eusebii chronicum.* Eam urbem prius ædificare cœperat Antigonus Demetrii pater, & proprio nomine inscribere: sed ea brevi intervallo temporis & nomen amisit, & fundatorem. Et porrò nomen Antiochi patris sui Seleucus indidit, qui sub Philippo Alexandri patre clarus fuerat. Est autem apud veteres Scriptores inter omnes urbes, quæ hoc appellatæ sunt nomine, omnium celeberrima hæc Antiochia Syriæ Metropolis super Orontem fluvium sita ad Daphnem nemus delicias & amoenitate inclytum. Eam Philostratus differentia causâ magnam appellat. In hac Sedem D. Petrus constituit, ut idem Salianus testatur. Unde ejusdem civitatis Antistes inter

inter primarios orbis Patriarchas recensetur, ut ex Gelasio Papa scriptis D. Cov. infra, hoc lib. cap. 14. num. 9. vers. Post propheticas, quem refert & sequitur Lotter. de re benef. lib. 1. cap. 9. n. 13. & 14. & habetur in cap. Antiqua 23. de privileg. Extrav. Sancta Romana 3. de election. int. comm. cap. Renovantes, 22. distinct. l. 12. tit. 5. p. 1. Eadem civitas coloniis Romanis adscripta fuit, l. ult. §. fin. ibi: *Divus Verus & Antoninus Antiochenses colonos fecit, salvis tributis, ff. de censib.* Fuit quoque ex Proconsularibus Præfecturis. Salian. sup. d. num. 5. de qua in jure non semel mentio fit. Condita est urbs ista anno mundi 3753. Torniel. in Annal. eod. ann. n. 2. Salian. sup.

Ibi: *Atque adio insignis, ut ab ea dicta sit Antiochia Syria.*

4 Meminisse oportet, duplicem Syriam esse, unam in Mesopotamia trans Euphratem, versus orientalem plagam, Babyloniam adjacens, ac Ciliciam contigua, quæ superior vocatur, & Antiochiam Metropolim agnoscit. Est Syria altera eis idem flumen & juxta Pactolum, quæ Damasci dicitur; nam hæc urbs in ipsa primarium locum obtinet, quæ Coele, seu Cœlestyria nuncupatur, eo quod cava, sive curva sit. Ejus mentio extat lib. 2. Reg. c. 8. & Paralipom. lib. 1. c. 18. Vide Salian. sup. tom. 1. anno mundi 1931. num. 90. & tom. 5. an. 2993. num. 1. cum aliis, Calepin. verb. Syria, Gerard. Mercator, & Ioan. Pol. in Tabul. Geograph. Abraham. Ortel. sup. verb. Damascum, & verb. Syria, ubi pluribus Geographis laudatis utriusque Syriæ provincias recenset, ac testatur Optatum Afrum triplicem Syriam memorasse.

Ibi: *Nisibim istam apud veteres.*

5 Ita constat ex Ortelio, Calepino, Nebriffensi, & aliis, qui inter cæteras urbes, quibus Antiochiæ nomen obtigit, Nisibim enumerant, ac ab incolis Asibe nuncupatam observant.

Ibi: *Quod si Antiochiam Syria dictam.*

6 Hoc omnino communi omnium placito, veritatisque adversatur; nomen enim Nisibis proprium, ac peculiare fuit ejus urbis, quam Nemrod sub tempus nascentis Imperii Assyriorum construxit, prout supra, num. 2. præmonuimus, nec alii Antiochiæ commune fuit, neque ullum, qui id asseveret, invenimus.

Ibi: *Sed Nisibim urbem Mygdonia.*

Prout assertum est jam supra, num. 5.

Ibi: *Dicta verò fuit à Plinio.*

7 Antiochia Syriæ nuncupari solet Epidaphne, à luco Daphne percelebri, ob egregium Apollinis, & Dianæ fanum in eo situm, qui urbi ipsi adiacebat, de quo Ortelius verb. Daphne, ita inquit: *Daphne Antiochia Syria suburbanum deliciasum, & nemus amenitate inclitum, cum vico fontanis aquis irriguo. In medio asyrum & templum Apollinis ac Dianæ, octoginta stadiorum ambitu, id est tres leucas cum triente habens in circuitu, cujus memoria extat Machabæor lib. 2. cap. 4. & apud Salian. cujus verba dedimus sup. n. 3. Calepin.*

verb. Daphnis, præter alios, quos laudat Ortelius.

Est alter quoque locus in Ægypto juxta oppidum Pelusium, finitimum Arabia, qui eodem nomine insignitur, & Daphne Pelusii appellatur, testibus Ortelio, & Calepino, ubi proxime.

Verf. *His addere libet.*

Quod prænotatum relinquitur antea, num. 2.

Ibi: *Atque distinctam esse ab urbe Nino.*

Et ita procul dubio verum est. Sed de hac civitate, ejusque mirabili amplitudine plura Salian. tom. 1. anno 1931. num. 6. & anno 1932. num. 7. & anno 1933. num. 1. ac anno 1997. à num. 3. Abraham. Ortel. verb. Ninive, Torniel. Annal. ann. 2016. num. 1.

Ibi: *Meminit & Ioseph lib. 18. antiquitat.*

Quem rejicit Ortelius verb. Antiochia, quatenus Nisibim juxta Euphratem constitutam scripsit, quæ ad Tigrim sita ab omnibus agnoscitur.

SUMMARIUM.

- 1 Servi pro tuenda domini vita propriam exponere debent, aliàs capitis penas dant. Non sic famuli.
- 2 Non evitat supplicium legis servus qui vociferando domino prospicit, si armis possit eum defendere.
- 3 Vera lectio traditur legis 1. §. excusantur ff. ad Syllaniam.
- 4 Dicis causâ quid significet.
- 5 Legum penas non evadit, qui dicis causâ earum præcepta adimplet.
- 6 Loca quadam Ciceronis & Varronis corriguntur.
- 7 Lex Sed. & qui, ff. ex quib. caus. majores, exponitur.
- 8 Legis 4. ff. commod. lectio & interpretatio, & n. 9. cum seqq.
- 9 Pecunia variis de causis solet commodari.
- 10 Dis in singulari pro divite accipitur.
- 11 Pro pecunia usu extra mutuum potest aliquid accipi sine usura, & qualis contractus inest.
- 12 Plutonis varia nomina, & quare Dis nuncuparetur.
- 13 Dicis gratiâ unde dictum, & num. 17.
- 14 Mater, ceterique heredes legitimi privantur impuberum successione, nisi intra annum tuores petierint, si nullus administrat.
- 15 Idem est si mater administrans ad secunda convolvere vota.
- 16 Hæredes ex testamento impuberum carent hereditate, nisi tuores intra annum petant.
- 17 Non sufficit postulare tuores, si excusentur, sed alii peti debent.

Dicis causâ, vel gratiâ quid significet.

CAPUT VIII.

A Nimadvertendum est, servos sic vitam dominorum suorum tueri pro viribus debere, ut

ut propriam expendere teneantur ad avertendum periculum, quod illis imminerit, alioqui si quis violenter occubuerit, & servi auxilium, cum possent non tulerint, ultimo affici supplicio placuit ex Senatusconsulto Syllaniano, l. 1. §. Hoc autem, ibi: *Et ei, qui timuit mori, non ignoscit: l. Cum dominus 19. ff. ad Syllan. l. ult. tit. 8. p. 7.* ubi Greg. Lop. glos. 1. post Bart. discrimen inter mancipia, & famulos mercede conductos tradidit; nam etsi omnes dominum suum in discrimine vitæ constitutum defendere cogantur, tamen liberis necesse non est propriam vitam exponere sicut servis, ut legis penam evadant. Hinc est, ut non excusentur servi à merito supplicio, qui levi brachio, ac segniter dominum à nece servare conati sunt, quod Dicis gratiâ fieri dicitur, ut D. Covar. inferius, vers. *Quo in loco*, ex Budeo nos edocet Luculenter, Lexic. Calv. verb. Dicis causâ, Adrian. Turneb. adversarior. lib. 1. cap. 20. cum debeant acri animo, totisque viribus vim illatam domino repellere, etiam si opus foret, vulnera in propriis corporibus sustinentes, d. l. Cum Dominus. Nec liberabitur servus, qui præ metu mortis, dominum aggredientibus resistere ausus non est, quoniam posthabita propriâ vitâ, tenebatur domini saluti consulere, d. §. Hoc autem, d. l. ult. Partit. ibi: *Oponiendese en medio de aquellos que los quieren matar.* Imò pro vindicanda nece domini propriam vitam hilari animo jactavit servus Hispani illustris viri nominis Tagi, quem Afrubal Carthaginensium Dux ad Danium suspendi ex arbore jussit; sed iniqui præcepti penas luit, quia etsi militaribus copiis undequaque stipatus, à servo occisi vulneribus affectus occubuit, fidusque vindex statim dilaceratus libenter, ac jucundè cruciatus, mortemque pertulit, ex quo memoriam egregii facinoris celebrandam posteritati reliquit. Ita Marian. Hist. Hispan. lib. 2. cap. 8. in fin. Carrill. Annal. anno ab Urb. condit. 525. fol. 36.

Ibi: *Quid sit dicis gratiam ferre.*

2 Ex l. ult. tit. 8. p. 7. intellectus hujusmodi verborum deducitur, scilicet cum servi vociferando dignitatem dominum, periclitantem juvant, cum possint armis, & viribus eundem tueri, quod sic in ea constitutione declaratur. *Essa mesma pena deve aver aquel que puede ayudar à su señor con sus manos, è va dando voces que acorran.*

Ibi: *Nos apud Ulpianum legendum esse censemus.*

3 Quæ lectio omnino vera est, ac servanda, eamque probant præter laudatos per D. Covar. Brillon. d. verb. jur. verb. Dicis causâ, Gothofred. in d. l. 1. §. Excusantur, ff. commod. Calepin. verb. Dicis causâ, Lexic. jur. ubi sup. & alii communitè.

Ibi: *Et esse veterem dicendi modum.*

4 Dicis causâ, sive dicis gratiâ antiquam esse loquutionem Latinam, non Græcam, Author Lexic. Juris palinodiam canens agnoscit, quâ significatur aliquid fieri defunctoriè, leviter, simulatè, ad speciem, pro forma non ex animo, & ita, ut factum dici queat inspecto actu externo, quanquam verè ut oportet actum non sit, & hoc D. de Faria Nova Addit. ad Covar.

apud nos de cumplimiento vulgò dicitur, de quò consulas sic asserentes, omittis à D. Covar. datis, Cujac. observat. lib. 10. cap. 37. Turneb. sup. & lib. 20. cap. 16. Oluald. ad Donell. lib. 14. cap. 2. lit. C, Connan. lib. 7. comment. cap. 2. num. 12. Calepin. & Gothofred. sup. Brillon. & Hotoman. verb. Dicis causâ, Pichard. in §. Item is, n. 23. Inst. quib. mod. re contr. oblig. Nebriffens. verb. Dicis causâ, Thefaur. verb. eod. Lexic. Jur. ubi imper.

Illud observandum erit, nihil prodesse ad penas subterfugiendas, aliove juris effectus, quæ dicis gratiâ, & perfunctoriè geruntur; nam sic legibus fraus fit, dum verbis obtemperatum videtur; mens tamen constitutionum violatur, l. contra 29. ff. de legib. ubi Glossa expendit exemplâ, & D. Covar. infra nonnulla memorat, qui hic rectè inquit, sic operantes non satisfacere suo muneri, quanvis ipso defungi videantur.

Ibi: *Varronis locum ostendi qui lib. 4. de ling. Lat.*

Nullus, qui de hac dictione differit, Varronem prætermisit. Sunt & alia loca, ubi eadem loquutio per emendationem inseritur. Unde Turnebus d. cap. 16. ad fin. ait: *In Attici vita legimus, Bruto, & Cassio desperatis rebus, provincias à Consulibus, necis causâ datas.* Ubi dicis causâ, legendum monet. Similiter apud Ciceronem in oratione, quam pro domo sua habuit, ita legitur: *Quid si quis similis istius? Neque enim jam deerunt, qui imitari velint aliquem mei dissimilem, cui Respublica non tantum debebat, ut per vim affligeret domum ejus: per Pontificem id vos ista auctoritate constituetis, raram esse oportere dicis, quem repperit Pontificem.* Quæ verba ultima nullum sensum habere posse videntur, nisi dicis causâ repperit Pontificem, legatur, prout videtur Brillonio, ac Authori Lexic. Jur. ubi sup. qui testatur, apud Terentium, ac Ciceronem, & non alibi, hujusmodi dictionem invenisse: unde D. Covar. Paulò superius asseverat, hujus loquutionis raram esse apud Authores mentionem.

Ibi: *Et Cornelius Nepos in Attici vite.*

Quem locum ex Turnebo correctum nuperimè dedimus.

Ibi: *Idem Ulpian. sub tit. ex quib. caus. major.*

In l. Sed & qui datâ operâ 5. ff. ex quib. caus. major. sic ait Ulpianus: *Sed & qui datâ operâ, & sine lucro hoc affectavit, vel qui maturius profectus est, vel litis gratiâ cepit Respublica causâ abesse.* Quæ verba, prout jacent, genuinum acerrimumque sensum videntur habere: nam inter eos, qui non ex fide, sed dolo, Respublicæ causâ abesse intelliguntur, ut privilegium jure ex causa publica absentibus concessum denegeretur, enumeratur vel qui aliàs legitime abfuturus erat, sed dolosè ut adversarium acturum illaderet, citius quam abiturus erat, perrexit; vel qui cum iter facturus minimè foret litis vitandæ gratiâ, sicut ibi expressit Accursius, ab urbe Respublicæ causâ recessit: atque ita duos casus distinguit Consultus, in quibus privilegium cessat propter fraudem, cum scilicet controversiæ fugiendæ gratiâ iter præmaturè, ac intempestivè arripitur, aut si eadem ratione qui abiturus unquam non erat, vadit. Quæ E e cum